

Not Taking Interest - sure. Not giving it - why not?

Similar to ona'at mammon, in which neither the consumer nor the seller may perform it (consumer can't underpay; seller can't overcharge), the prohibition of taking interest applies to both borrower and lender (borrower can't give it; lender can't charge/accept it). How does this factor impact our understanding of what the prohibition of interest (*ribit*) is all about?

Questions? Comments? Email dinanddaf@gmail.com

1. בבא מציעא סב.

דתנן: ואלו עוברים בלא תעשה: המלוה והלווה, הערב והעדים. בשלמא כולו עבוד מעשה, אלא עדים מאי עבוד? אלא לאו, שמע מינה דשומא מילתא היא. שמע מינה.

...as we learned in a mishna (75b): And these individuals violate the prohibition of interest: The lender, and the borrower, the guarantor, and the witnesses. The Gemara asks: Granted, with regard to all of them, i.e., the lender, the borrower, and the guarantor, it is understood that they violate the prohibition, as they performed an action. But with regard to the witnesses, what did they do to render themselves liable? Rather, isn't it correct to conclude from the mishna that the appraisal of an item's value is a significant matter? Since the mishna states that the witnesses, whose testimony enables appraisal, participate in the transgression, this proves that appraisal is significant. The Gemara affirms: Conclude from the mishna that this is so.

2. שמות כב:כד

אם-כסף | תלוה את-עמי את-העני עמך לא-תהיה לו כנשה לא-תשימון עליו נשה:

If you lend money to My people, to the poor among you, do not act toward them as a creditor; exact no interest from them.

3. ויקרא כה:לה-לו

וקי-ימיה אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך:

If your kin, being in straits, come under your authority, and are held by you as though resident aliens, let them live by your side:

אל-תקח מאתו נשה ותרבית ויראת מא-להיך וחי אחיך עמך:

do not exact advance or accrued interest, but fear your God. Let your kin live by your side as such.

4. דברים כג:כא

לא-תשיך לאחריך גשה כסף גשה אכל גשה כל-דבר אשר ישך:

You shall not deduct interest from loans to your fellow Israelites, whether in money or food or anything else that can be deducted as interest;

לנכרי תשיך ולאחריך לא תשיך למען יברכך ה' א-להיך בכל משלח ידך על-הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה: (o)

but you may deduct interest from loans to foreigners. Do not deduct interest from loans to your fellow Israelites, so that your God יהוה may bless you in all your undertakings in the land that you are about to enter and possess.

5. ספר החינוך מצוה סח - שלא נשית יד בין לזה למלוה ברבית

That we not give a hand between the borrower and the creditor with interest

משְׁרָשִׁי הַמִּצְוָה, כִּי הָאֵל-הַטוֹב חָפֵץ בְּיָשׁוּב עִמּוֹ אֲשֶׁר בָּחַר, וְעַל כֵּן צִוָּה לְהַסִּיר מִכְשׁוֹל מִדְרָכָם לְבַל יִבְלַע הָאֶחָד חֵיל חֲבֵרוֹ מִבְּלִי שְׂיִרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ עַד שְׂיִמָּצָא בֵּיתוֹ רִיקָן מִכָּל טוֹב, כִּי כֵן דְּרָכּוֹ שֶׁל רַבִּית וְיָדוּעַ הַדָּבָר, וּמִפְּנֵי זֶה נִקְרָא נֶשֶׁךְ. וּבְהִמָּנֶע מִן הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה עָרַב וְסוֹפֵר וְעֵדִים יִמְנְעוּ בְּנֵי אָדָם מִמֶּנּוּ. וְיִתֵּר פְּרֻטִּיָּה בְּמִצִּיעָא (י"ד קס).

It is from the roots of this commandment [that it is] because the good God desired the settlement of His people which He chose. And therefore He commanded to remove the obstacle from their path, that one should not swallow up the wealth of his friend without his [even] feeling it, until he finds his house empty of all good. As this is the way of interest, and the matter is well-known, and that is why it is called, "bite (*neshekh*).". And in the avoidance of this matter by the guarantor, the scribe and the witnesses, [other] people will [also] avoid it. And the rest of its details are in [*Bava*] *Metzia*. (See Tur, Yoreh Deah 160.)

6. פירוש הרמב"ן דברים כג:כא

לא תשיך לאחר ג' מצוה מבוארת (ויקרא כה לו לז) יוסיף בכאן אזהרה גם ללוה מה שאין כן בכל דיני ממונות שאם רצה הוא לזוקק בנכסיו רשאי אבל מפני רגילות החטא הזה יזהיר בו גם הלוה וביאר בכאן שיהיה רבית הנכרי מותר ולא הזכיר כן בגזל ובגנבה כמו שאמרו (ב"ק קיג) גזל גוי אסור אבל הרבית שהוא נעשה לדעת שניהם וברצונם לא נאסר אלא מצד האחווה והחסד כמו שצוה (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך וכמו שאמר (דברים ט"ו:ט"ז) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' ועל כן אמר למען יברכך ה' אלהיך כי חסד ורחמים יעשה עם אחיו כאשר ילונו בלא רבית ותחשב לו לצדקה וכן השמיטה חסד באחים לכך אמר (שם פסוק ג) את הנכרי תגוש וקבע לו ברכה כי הכתוב לא יזכיר הברכה רק בצדקה ובחסדים לא בגזל ובגנבה ובאונאה והזכיר נשך כסף נשך אכל לבאר שהלוה סאה חטין בסאה וחצי יהיה נשך גמור אפילו לא יהיה שוה סאה וחצי בעת הפרעון כדמי סאה שהלוה וביאר עוד כל דבר אשר ישך אפילו באבני הבנין ושאר הנלוים אולי יעלה על הדעת שאין הנשך רק בכסף שכל הדברים נקנין בו ובאוכל שהוא חיי האדם אבל בשאר הדברים נלך אחר שום הכסף לעת ההלוואה והפרעון ורבותינו (ספרי קכט) עשו לנכרי תשיך לאו הבא מכלל עשה באחיו מפני שהוא מיותר שכבר אמר לא תשיך לאחר:

7. ר' אלטר עזריאל מאיר איגר, [תקנת רבים](#)-הקדמה

ומה שנקט התנא על העון הזה סמיות עיניהם, נראה עפ"י סמיכות הברייתא אח"ו. תניא רשב"א אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה שלא ברבית עליו הכתוב אומר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם, הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין וכו' יש להבין לפי הסיום הא למדת וכו' למה מביא כל הפסוק ושוחד על נקי, והי' לו לסיים כל המלוה ברבית ונוטל שוחד—ונראה דבא לומר בזה, מלבד חומר האיסור רבית מצד עצמו המרובה בלאוין המפורשים בתורה ונזכרים במשנה פ"ה י"א, יש בו גם סמיות עינים כלוקח שוחד שנאמר בו כי השחד יצור עיני חכמים דלזה גם דינם שוה. ברבית עובר הנותן והמקבל וכן בשוחד (רמב"ם הלכות סנהדרין פכ"ג ה"ב ובש"ע חו"מ ס"ט ס"א ועי"ש בסמ"ע סק"א דבשניהם רבית ושוחד מתחיל הטור באזהרה יתירה. מאד מאד, דמשום חמדת ומשיכת האדם אחר המכון אזהרתן כפולה (בוודאי המכיוון על הפסוק בכל מאדך כידוע). וכן יש רבית דברים ושוחד דברים (כתובות ק"ה וש"ע שם) ולזה כללם דהמצ"ה בפסוק אחד. ויובן בזה דברי הגמ' מכות כ"ד ע"א כספו לא נתן בנשך אפי' ברבית עכו"ם ושוחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי ופירש"י שהיה אריסו מביא משלו קודם זמנו ולא רצה ליקח כדי להיות לו דיין. ונראה דרצה רש"י ז"ל לפרש בזה סמיכות הקרא דרצה לשחדו ע"י רבית במה שהביא לו קודם זמנו והי' בזה אגר נטר. — ולזה מביא הגמ' על זהירות משחד דייקא כגון ר' ישמעאל בר"י אף שיש עוד כמה אופני זהירות שוחד בכתובות הנ"ל, כדי להסמיק בזה שפיר הפסוק. ואפשר משום זה הי' דייקא ר' ישמעאל בר' יוסי נזהר בזה ביותר כשיטת אביו ר' יוסי בברייתא הנ"ל במכלתין תניא ר' יוסי אומר כמה סמיות עיניהם של מלוי ברבית כנ"ל.